

Yttrande över EU-kommissionens förslag till direktiv om övervakning av kordhälsa och resiliens

Följande synpunkter har utarbetats av lektor Johanna Alkan Olsson och forskningskoordinator Marianne Hall vid Centrum för miljö- och klimatvetenskap, samt professor Katarina Hedlund vid Biologiska institutionen.

Direktivet vilar på tre pelare: a) Övervakning och bedömning av markhälsa, b) Hållbar markförvaltning, c) Förorenade områden. I detta yttrande lämnas generella synpunkter samt synpunkter på pelare a och b. Vi har inte granskat pelare c.

Vi välkomnar förslaget på direktiv om övervakning av jordhälsa och resiliens. Förslaget är väl genomarbetat med till största delen tydlig ansvarsfördelning och god förankring i forskningsläget om markhälsa. Vi noterar att direktivet ger utrymme för tolkning på nationell nivå med avseende på implementering och transponering (5. Other Elements, sidan 15):

”The Commission will verify the completeness of the transposition measures notified by member states and the compliance of these measures based on the explanatory documents explaining the relationship between the components of the directive and the corresponding parts of national transposition instruments /... / States should therefore notify transposition measures along with one or more documents explaining how the components of the directive are linked with the corresponding parts of national transposition instruments.”

Detta ger ett vägval där Sverige kan tolka, implementera och transponera direktivet för en holistisk ansats till hållbar markanvändning som täcker in alla brukade marker, eller för en smalare tolkning där fokus läggs på förorenade jordar. Från ett vetenskapligt perspektiv kommer det att vara viktigt att detta vägval

sker tydligt och transparent. För att säkerställa en långsiktigt hållbar markanvändning förordar vi den mer holistiska ansatsen som också kan ta höjd för integrering av åtgärder för klimatmitigering (kolinlagring). Man kan då uppnå en jordförbättrande såväl som klimatmitigerande effekt samt, med rätt utförda åtgärder, även öka möjligheten för lagring av vatten i marken. En holistisk ansats har hanterande av förorenad mark som en central underkategori. Utöver denna generella kommentar har vi tre specifika kommentarer:

1. Art 9(2b) sidan 36: Kriterier för hälsosamma jordar (jämför Annex 1, Part A and B)

Vi noterar att i kriterierna för hälsosamma jordar har man valt vägen att samtliga kriterier skall vara uppfyllda för att jorden ska klassas som "hälsosam", om ett kriterium avviker klassas jorden som "ohälsosam". Vi vill här peka på vikten av att tillhandahålla kontext för jordar som inte uppfyller alla kriterier. Att restaurera jordar är en mångårig process, där trender snarare än tröskelvärden kan visa jordens och markens status, och där det kan vara av betydelse att ta hänsyn till och beskriva den historiska markanvändningen, och markens eventuella tecken på återhämtning.

2. Valet av deskriptiv indikator Soil respiration som indikator för biodiversitet i marken, med möjlighet för länder att använda ytterligare indikatorer (Annex I, Part C)

Markrespiration är en utmärkt indikator för biologisk aktivitet i marken som är korrelerad till biomassan av markorganismer och visar nivå av markhälsa, men vi vill påpeka att den inte alltid är korrelerad till biodiversitet. Respiration mäts i CO₂ produktion och inte O₂ som det står i förslaget. Den referens som används för metoden är inte open access och inte publikt tillgänglig, detta bör korrigeras. Ytterligare förslag på indikator är mikrobiell biomassa som borde ha hög prioritet då den är kostnadseffektiv. Andra indikatorer (barcoding, nematoder) som föreslagits är inte kostnadseffektiva, inte genomförbara utan hög nivå av expertis, de representerar endast delar av den totala markbiodiversiteten, och är inte egentliga indikatorer. Daggmaskar är bra indikatorer för jordbruksmark

3. Avsaknad av skarpa skrivningar om markregenerering och -restaurering (Impact assessment sidan 13)

Kopplat till den övergripande kommentaren om länders möjlighet till tolkning vid implementering och transponering noterar vi att direktivet saknar skarpa skrivningar om restaurering (ökad mullhalt):

"The proposal corresponds to the preferred option for all building blocks except for the building block on soil

restoration. The proposal is less demanding in terms of soil regeneration than the preferred option contained in the impact assessment in order to limit the burden on Member States, landowners and land managers.”

Samt att arbete med ökad mullhalt – markregenerering – sker om ytterligare medel kan anslås:

“Therefore, this proposal is published alongside a Staff Working Document (SWD) providing an overview of funding opportunities available under the EU’s 2021-2027 multiannual budget for the protection, sustainable management, and regeneration of soils. Member States also continue sharing knowledge, experience and expertise in several interconnected EU platforms on soil health”

Att öka mullhalten handlar om att lägga grunden till en framtida hållbar markanvändning, något som är centralt för att säkerställa framtida produktion, både inom jord- och skogsbruk. Bristen på starkare skrivningar gör det svårare att förorda markanvändningsformer som gynnar ökad mullhalt i jorden. Det är viktigt att ha i åtanke är att detta arbete är något som måste ske både med utgångspunkt i omtanke om jorden och om den som brukar den (fastighetsägare), men naturligtvis med stöd av EU och nationella myndigheter. Genom denna otydliga skrivning riskerar ansvarsfrågan att hamna mellan stolarna. Då detta berör framtida produktion av mat och biomaterial ser vi detta som olyckligt.